

L'oftalmòleg Antoni Oliveres i Franquet i el medicament tortosí a les trinxeres

A Gandesa, al Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre, al seu Museu, disposem de l'envàs d'un medicament original de l'any 1936 conegut com Linitul, que va servir per guarir molts soldats cremats als camps de batalla per les bombes i els obusos. Com a president fundador de la institució i cronista de Gandesa, se'm va encomanar investigar sobre aquest específic farmacèutic. L'objecte era poder explicar als visitants del Museu, amb el relat de la història d'aquest metge amb detalls didàctics i gràfics, el gran servei que va donar als hospitals durant la Guerra Civil espanyola.

I investigant el tema vaig toparme, d'inici, amb la figura d'un rellevant oftalmòleg, el dr. Antoni Oliveres i Franquet que va néixer a Tortosa el 19 de setembre del 1877. Era fill de mare descendent d'acomodat propietaris i de pare llibreter d'ofici, cult, generós, gran lector i filantrop que conreava, habitualment, l'art de lletres en tertúlies literàries a la seua llibreria tortosina.

El jove Oliveres va estudiar medicina a la Universitat de Barcelona i va rebre el títol de doctor el 19 de juny del 1901 amb la màxima qualificació acadèmica. Inquiet, amant de l'escriptura pel que havia viscut a la casa on va néixer, tot seguit, en acabar la carrera ja va publicar un article a la revista *La medicina de los niños*, on feia referència al tractament de la pneumònia amb embenats humits.

En aquells anys, al delta de l'Ebre, posats en funcionament els canals de reg, arribaren repobladors dels Ports, del Maestrat, de l'albufera de València i d'Ucraïna que desbrossaren les 32.000 hectàrees

de camps erms que avui són fèrtils arrossars. Aquests colons patiren el tracoma i la posterior ceguesa provocada per lesions a la conjuntiva i la còrnia dels ulls. Molts d'ells acabaren cecs, atacats pels milions de mosquits que poblaven les aigües infectes. El dr. Oliveres, humanitari i altruista per herència paterna, es va interessar per l'oftalmologia, possiblement en veure tant pàgoses afectats per malalties oculars.

Per especialitzar-se, va viatjar fins a París i allí va treballar, al costat d'eminentes oftalmòlegs, a la clínica del dr. Galezowski i després a la clínica Quince Vingt i a l'hospital Hotel Dieu. Durant els anys que va viure a la capital de França va conèixer Picasso, Rus-sinyol, Cases, Hugué, Sabaté, entre d'altres, on feien tertúlies als cafès de Montmartre. Allí va néixer una gran amistat entre Picasso i el dr. Oliveres i la seua afecció d'aquest per la pintura. I qui sap si, juntament amb el comú amic Sabaté, van influir en els sojorns d'Orta (ara Horta de Sant Joan), on el malagueny va pintar les famoses composicions cubistes de la fàbrica i la bassa.

El dr. Oliveres s'acabà establint a Tortosa com a oftalmòleg, però viatjant ben sovint a París, on va entrar com a membre distingit a la Societat d'Oftalmologia de París i l'eminent dr. Terrien en fou el seu avalador i presentador. Ja dins aquesta prestigiosa societat va donar compte dels seus estudis sobre les injeccions subconjuntivals de

“L'any 1923 van crear el Linitul, que ja s'havia provat com a medicament per guarir els soldats cremats de l'exèrcit francès pels gasos mostassa durant la 1a Guerra Mundial”

benzoat de litina en el conill i l'aplicació clínica a l'ull de l'home. El seu treball va ser reproduït arreu del món i va convertir-se, així, en una gran figura d'aquesta especialitat. L'any 1908 va dirigir i publicar *Hojas mensuales de oftalmología* i va coincidir amb el seu nomenament com a secretari del Col·legi de Ciències Mèdiques de Tortosa. Deu anys més tard va publicar la tesi doctoral *Valor de los sueros y de las inyecciones subconjuntivales de cianuro de mercurio en el tratamiento de la úlcera serpinginosa de la córnea*. En-

tre els anys 1901 i el 1944 va publicar infinitat de treballs en francès i castellà, tots relacionats amb tractaments oculars, i fou una de les figures més conegudes i valorades en el món de l'oftalmologia del moment.

Amic del doctor en farmàcia, el també tortosí Gerard Vergés Zaragoza, plegats van fundar, l'any 1909, el Laboratorio Quimioterápico del Ebro a la capital de l'Ebre, especialitzant-se en la fabricació de pomades oftàlmiques i reconstituents com era el fetge de bacallà. L'any 1923 van crear el Linitul, que ja s'havia provat com a medicament per guarir els soldats cremats de

l'exèrcit francès pels gasos mostassa durant la 1a Guerra Mundial.

El dr. Oliveres va establir a Tortosa una clínica pròpia i es va casar l'any 1908 amb Cecília Pallarés, amb qui va tindre vuit fills. El primogènit, Antoni, va seguir els passos del seu pare i viatjant a una sessió del Sindicat de Metges de Catalunya, del que n'era membre, va morir en un accident de cotxe als 29 anys. Aquest fet va traumatitzar el progenitor, que va traspasar la clínica i durant els últims anys de vida va treballar al laboratori farmacèutic fins a la seua mort, l'any 1956.

Aquest laboratori va passar a ser propietat compartida dels néts dels fundadors, el dr. Gerard Vergés i Príncep i el dr. Vicent Beguer i Oliveres; els dos, farmacèutics i personalitats rellevants en la literatura el primer i en la política el segon.

El dr. Vergés, que va morir el 2014, havia estat distingit durant la

seua vida amb la Creu de Sant Jordi, membre de la Reial Acadèmia de Doctors en Farmàcia, premi Joan Trueta al mèrit sanitari i medalla d'or de la ciutat de Tortosa. Com a escriptor, se li atorgaren els premis Carles Riba, Josep Pla, Josep Vallverdú i Crítica Serra d'Or.

El dr. Beguer, actualment jubilat, fou alcalde de Tortosa entre els anys 1979 i 1995, i senador per CiU entre els anys 1983 i 2004. Com a senador, va ser president de la comissió d'Obres Públiques i Medi Ambient i portaveu adjunt al Senat entre els anys 2000 i 2004.

Des del Col·legi de Metges de Barcelona, en haver-los sol·licitat informació sobre el personatge per investigar sobre el medicament Linitul, em comuniquen el següent: "La seva consulta sobre el dr. Antoni Oliveres i Franquet ens ha fet veure la importància d'aquest oftalmòleg i hem pensat incloure'l a la Galeria de Metges Catalans. Signat: Mercè Viger Rovira, Unitat d'Estudis Acadèmics del CMB".

Així, doncs, disposarem, exposat al CEBE, del relat històric i científic del dr. Antoni Oliveres gràcies al Linitul i, a la vegada, quedarà representat a Barcelona a la Galeria de Metges Catalans Il·lustres pels mèrits tan destacats en el món de l'oftalmologia.